

Et tysk requiem. Det er 140 år siden, at Johannes Brahms besang de levende i stedet for de døde.

Lys på gravene

Af PETER JOHANNES ERICHSEN

1. november er Allehelgensdag, hvor de for længst salige æres, men er til at forveksle med 2. november, Allesjæledag. Mindedagen for årets afdøde, hvis navne efter gammel skik læses op i sognekirken, er den første søndag i november. Det ærgrede efter sigende den italienske instruktør Luchino Visconti at være født 2. og ikke 1. november. På et tidspunkt under optagelserne af filmen *Leoparden* må han og Burt Lancaster have fundet ud af, at de havde fødselsdag samme dag. Læg mærke til Patrice Chéreau, det er mig som ung, sagde den aldrende Visconti om den nysopdukkede franske mesterinstruktør. Uafvidende, at også Chéreau var fra 2. november? Vi nævnte det engang for den italienske komponist og dirigent Giuseppe Sinopoli, også født 2. november. Den elegante venezianer havde et køligt syn på den slags sammentræf. Ligesom han i sin egenskab af uddannet psykiater skelnede skarpt mellem tab og katastrofe. Så De Pavarotti græde i italiensk TV, da La Fenice operahuset i Venezia brændte? spurgte han os engang i Dresden. Luciano kender ikke til forskellen på tab og katastrofe. Dresden undergik en uoprettelig katastrofe. Venezia har bare lidt et tab.

Nu er Sinopoli også blandt de hedengangne. Der har været sat lys ved hans grav på kirke-

gården Campo Verano i Rom sidste fredag nat. Hvilket Requiem skal man tænke på til minde om ham? Verlust und Katastrophe, sagde han på tysk. Ligesom sin store forgænger Carlo Maria Giulini havde han en lidenskab for tysk-østrigsk musik, modsat Herbert von Karajan, hvis Drang nach Süden gjorde den makedonsk-østrigske maestro til den mest sødmefulde og klangskønne fortolker af Puccinis musik (som til gengæld maestro Giulini aldrig nedlod sig til at dirigere). Lad os lige i tankerne svæve til en ganske særlig 1. december, den dag i Wien 1867, hvor Johannes Brahms lod de tre første satsers af sit endnu ufuldførte *Ein deutsches Requiem* opføre og måtte indkassere hyssen fra publikum efter sidstesatsens turbulente fuga. Det er som at fare gennem en jernbanetunnel, udtalte den tit urimeligt prominente musikkritiker Eduard Hanslick, der ellers blev forkæmperen for Brahms og opponent mod Wagner-fløjen i tysk musik. Et overraskende stærkt billede, denne hvirvlende togtur i D-Dur, i betragtning af, hvor få årtier jernbanerne havde eksisteret. Fremtidsjubleren H.C. Andersen ville aldrig have brugt denne sammenligning negativt. Brahms sundede sig, skruede ned for cyklonen i tredjesatsen, og havde så requiet klar til uropførelse i Bremen påskan 1868, en måned før komponisten fyldte 34 år. Den svævende smukke sats for sopranstemme, Ihr habt nun Traurigkeit, var dog

endnu ikke komponeret i modsætning til de to soli for baryton, Herr, lehre doch mich und Siehe, ich sage euch. Brahms nåede det kort efter i sin hjemby Hamburg, og i februar 1869 i Leipzig opførtes Ein deutsches Requiem så i sin fulde form, men Brahms var paradoksalt nok forhindret af koncertrejser til at overvære det.

Det var en af disse turneer, der kort før Bremen-opførelsen i 1868 førte Johannes Brahms og sangeren Julius Stockhausen til København. Her begik Brahms et faux pas efter noder, da han ved sammenkomsten oven på den første af en række koncerter arrangeret for ham af Niels W. Gade ytrede sin beundring for Bismarck og slog til lyd for, at Thorvaldsens Museum egentlig burde flyttes til Berlin. Offentligheden kom i den grad i oprør, at Brahms og Stockhausen måtte aflyse resten af koncerterne og tage det første skib fra København.

Her var vi så i søndags 2. november til Akademisk Orkester og Kors opførelse af *Ein deutsches Requiem*, ikke i Domkirken, hvor Thorvaldsens statuer kunne have skottet til os, men i Helligåndskirken på Strøget. Koret har fået tilgang af mange nye unge friske stemmer, og for dets dirigent Nenia Zenana er særligt dette værk et hjerteanliggende. Med rette gør hun i programmet rede for det både skønne og paradoksale ved sorgens nådegave, der giver requiets indledende ord Selig sind, die da Leid tra-

gen meningsfuldhed. Modsat et requiem til den latinske tekst er dette ikke en dødsmesse, men en besyngelse af de endnu levende. Nu kan man bænket her i kirken med egne øjne se, hvordan violinerne hviler under denne første sats, så kun de dybe strygere maler stemningen frem. Næste sats, den berømteste del af requiet, er først rugende, derpå knusende og så endegyldigt jublende. Den begynder med Denn alles Fleisch es ist wie Gras. Melodistemmen er oprindelig en sarafo, som Brahms komponerede under indtryk af sin mentor Robert Schumanns selvmordsforsøg i Rhinen i 1854. Da pauken har banket korets forgængelighedshymne op til himmelråbende højder, svinger Brahms efter et dulmende mellemlid, om tålmod indtil Herrens komme, over i en næsten harniskskinnende fortrøstning, som uvøvede nok ligefrem vil kunne forveksle med en ridderlig opmarch mod Wagners Wartburg!

Barytonsolisten, i sin tid Julius Stockhausen, træder nu frem med tredjesatsens indsigt i menneskelivets forkrænkelighed. Der er i sangeren Palle Knudsen hele aura netop det skær af mandig resignation, som forgylder hans operaroller. Stemmens deciderede elegance bliver end mere inciterende i sjettesatsens anden barytonsolo, Siehe, ich sage euch ein Geheimnis, hvor dommedag og opstandelsehåbet udsynges. Her, da koret med de levendes lånte stemmer

har rundet af med lovprisning, vælger Nenia Zenana med næsten chokvirkning at sadle om til de kommende døde i slutsatsen uden åndepause. Selig sind die Toten, die in dem Herren sterben, von nun an. Man fornemmer det altid som en sand sjæleradering at opleve de to sangsolister i dette værk stråle af mandlig fortrøstningstrods og kvindelig forbarrende omsorg. Således også her i Helligåndskirken, hvor den knejsende litauiske sopran Lina Valantiejute udsynger femtesatsens Sehet mich an: Ich habe eine kleine Zeit Mühe und Arbeit gehabt. Denne sopransolo kan bringes til at svæve helt over skyerne i modsætning til det jordiske fodfæste i barytonens to soli, men i dette tilfælde er Lina Valantiejute af samme blodrigdom som Palle Knudsen. De himmelske højder har til kontrast netop været nået i fjerdesatsens eminente korsving Wie lieblich sind deine Wohnungen.

Det er nok en af de bedste koncerter vi nogensinde har hørt med Akademisk Orkester og Kor. Der var efter sigende en foruroligende vellykket generalprøve, hvad der altid sender et videreskælv mod selve opførelsen. Så fik man den overtro manet i jorden.

Johannes Brahms: Ein deutsches Requiem. Akademisk Orkester og Kor. Dirigent: Nenia Zenana. Solister: Lina Valantiejute og Palle Knudsen. Helligåndskirken i København 2. november.